

Вадим Є. Губанов¹, Павло Г. Ущенко², Юрій М. Денисенко³

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

В рамках дослідження встановлено, що податкова система є структурованою сукупністю правових, організаційних і економічних механізмів, що визначають процеси стягування, адміністрування та розподілу податків і зборів у державі. Проведено SWOT-аналіз за допомогою якого визначено ключові аспекти модернізації податкової системи України в умовах надзвичайних викликів і загроз. Наведено аналіз податкових надходжень в структурі Зведеного бюджету України за 2020-9 місяців 2023рр., що демонструє динаміку змін у доходах держави під впливом сучасних викликів. Частка податкових надходжень в загальному обсязі доходів за 9 місяців 2023 р. склала 178,69 млрд грн. або 50,20%. Левову частку серед податкових надходжень в ЗБУ за 9 місяців 2023р. становили: ПДВ – 17,34 %; ПДФО – 14,99 %; акцизний податок – 5,57 %; податок на прибуток підприємств – 5,0 %; місцеві податки та збори – 3,12%. Запропоновано стратегічні напрями реформування й модернізації податкової системи України, котрі мають бути спрямовані на створення ефективної, конкурентоспроможної податкової системи, яка сприятиме економічному зростанню та підтримці соціальної справедливості, зокрема: спрощення податкового адміністрування; зміцнення фінансової стабільності та розширення податкової бази; посилення прозорості та підзвітності податкової системи; залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання країни; унормування податкового законодавства; цифровізація та інноваційні підходи в оподаткуванні; проведення антикорупційних заходів тощо. Результати дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до модернізації податкової системи, яка повинна стати ефективним інструментом для забезпечення економічної стабільності та стійкого розвитку країни в умовах глобальних викликів.

Ключові слова: модернізація податкової системи, податкове реформування, податкова політика, доходи бюджету, BEPS.

Табл. 3. Літ. 17.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-2-270-144-156

Vadym Gubanov, Pavlo Ushchenko, Yurii Denysenko

MODERNIZATION OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE IN THE FACE OF EXTRAORDINARY CHALLENGES AND THREATS

As part of the research, it was found that the tax system is a structured set of legal, organizational and economic mechanisms that determine the processes of collection, administration and distribution of taxes and fees in the state. A SWOT analysis was conducted, which determined the key aspects of the modernization of the tax system of Ukraine in conditions of extraordinary challenges and threats. An analysis of tax revenues in the structure of the Consolidated Budget of Ukraine for 2020-9 months of 2023 is provided, which demonstrates the dynamics of changes in state revenues under the influence of modern challenges. The share of tax revenues in the total amount of revenues for 9 months of 2023 amounted to UAH 178.69 billion. or 50.20%. The lion's share among the tax revenues in the Consolidated budget of Ukraine for 9 months of 2023 was: VAT – 17.34%; Personal income tax – 14.99%; excise tax – 5.57%; corporate income tax – 5.0%; local taxes and fees – 3.12%. The proposed strategic directions for reforming and modernizing the

¹ Independent researcher. Ukraine.

² Independent researcher. Ukraine.

³ Independent researcher. Ukraine.

tax system of Ukraine should be aimed at creating an effective, competitive tax system that will contribute to economic growth and support of social justice, in particular: simplification of tax administration; strengthening fiscal stability and expanding the tax base; strengthening the transparency and accountability of the tax system; attraction of investments and stimulation of economic growth of the country; normalization of tax legislation; digitization and innovative approaches in taxation; implementation of anti-corruption measures anti-corruption measures, etc. The results of the study emphasize the importance of a comprehensive approach to the modernization of the tax system, which should become an effective tool for ensuring economic stability and sustainable development of the country in the face of global challenges.

Keywords: modernization of the tax system, tax reform, tax policy, budget revenues, BEPS.

Peer-reviewed, approved and placed: 10.12.2023.

Постановка проблеми. Модернізація вітчизняної податкової системи є надзвичайно актуальною темою дослідження в умовах сучасних викликів та загроз. Україна стикається з низкою складних економічних, соціальних та політичних проблем, котрі вимагають швидкої та ефективної реакції держави. Серед основних викликів можна виділити війсьний конфлікт, пандемію та глобальні зміни в світовій економіці. Ці фактори вимагають адаптації податкової системи до нових реалій та потребують проведення глибоких економічних реформ.

Слід відмітити, що війсьний конфлікт, спричинений вторгненням РФ на територію України, створює додатковий фінансовий тиск на бюджет країни. Військові витрати зростають, а економічна активність в постраждалих регіонах значно зменшилась. Це обумовлює необхідність створення податкової бази, котра б дозволила забезпечити ефективне фінансування державних витрат без надмірного навантаження на бізнес та населення. Також зробимо наголос на тому аспекті, що за два роки до війни в Україні, пандемія показала, наскільки вразливою може бути економіка в умовах глобальних кризових явищ. Зниження ділової активності та обмежувальні заходи призвели до скорочення податкових надходжень до бюджету. Це вимагає впровадження ортодоксально-інноваційних підходів до оподаткування, що сприятимуть відновленню економічного зростання й підтримці малого та середнього бізнесу в країні.

Таким чином, модернізація податкової системи України є ключовим компонентом задля забезпечення стійкого розвитку держави. Вона повинна бути спрямована на створення гнучкої системи, котра враховує сучасні виклики і загрози, забезпечуючи при цьому соціальну справедливість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями реформування податкової системи держави зокрема з акцентом на можливості імплементації європейської практики досліджували такі вчені як: Гречко А. В., Мережко С. П., Ушолік Н. Р., Лизунова О. М., Селіванова Н. М. [1-3]. Плеяда таких науковців-економістів та практиків як Варналій З. С., Дем'янишин В., Костишин Н., Яковець Т., Лещенко Р. М., Нестеренко О. П., Демиденко Л. М., Рейнська В. Б., Волкова М. В., Петруха Н. М., Тітова І. А., Богдан І. В., Коноваленко Д. В., Петруха С. В., Свиридовська А. О. та інші [4-11] досліджували теоретико-методологічні засади побудови податкової системи держави у площині магістральних основ її розвитку, реформування й модернізації.

Однак даний сектор фіскальної науки вимагає й подальшого поглибленого дослідження. На наш погляд, потребує також й формування комплексного й синергічного підходу щодо розробки ефективних заходів управління державними фінансами в контексті модернізації податкової системи України в умовах надзвичайних викликів і загроз.

Мета дослідження. Мета статті — обґрунтування ключових напрямів модернізації податкової системи України в умовах надзвичайних викликів і загроз.

Основні результати дослідження. Податкова система держави є основою для формування зведеного бюджету держави, фінансування соціальних програм та забезпечення економічного розвитку країни. Вона включає сукупність податків, зборів, внесків та інших обов'язкових платежів, що сплачуються фізичними та юридичними особами на території нашої держави. Податкова система має бути прозорою, ефективною та справедливою, щоб забезпечувати стабільні надходження до бюджету й забезпечувати справедливе навантаження на платників податків. Для цього податкові ставки та бази оподаткування визначаються з урахуванням економічної ситуації в Україні, соціальних пріоритетів та міжнародних зобов'язань.

Важливим аспектом є адміністрування податкової системи, котре включає в себе збір податків, контроль за їх сплатою та забезпечення дотримання податкового законодавства. Це вимагає ефективної роботи податкових органів, використання сучасних технологій та систем автоматизації (приміром, податковий блок, кабінет платника податків, програмні РРО), а також забезпечення належної комунікації з платниками податків.

В межах дослідження здійснено SWOT-аналіз розвитку та модернізації податкової системи України в умовах надзвичайних викликів і загроз, в рамках якого необхідно розглянути чотири основні категорії: сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози. Кожен із цих аспектів розкриває певні аспекти реформи податкової системи, її потенціал та обмеження (табл. 1).

SWOT-аналіз демонструє, що розвиток та модернізація податкової системи України є складним, але необхідним процесом. Використання сильних сторін і можливостей дозволить Україні подолати слабкі сторони та загрози, забезпечуючи стабільність та сталий економічний розвиток. В свою чергу, успішна реалізація реформ вимагатиме координації зусиль уряду, бізнесу, населення та міжнародних партнерів й МФО.

Основними елементами податкової системи є податки на доходи фізичних осіб (далі — ПДФО), податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість (далі — ПДВ), акцизи, митні збори та місцеві податки. Кожен з цих податків виконує специфічну функцію та має своє призначення у системі. Наприклад, ПДФО забезпечує надходження до державного бюджету, податок на прибуток підприємств стимулює інвестування та розвиток бізнесу, а ПДВ є важливим джерелом доходу, який сплачується при споживанні товарів та послуг. Крім того, акцизи застосовуються до певних груп товарів, таких як тютюн та алкоголь, з метою регулювання їх споживання та забезпечення додаткових бюджетних надходжень.

Таблиця 1. SWOT-аналізу розвитку та модернізації податкової системи України в умовах надзвичайних викликів і загроз, складено авторами

<i>Сильні сторони</i> 1. Уряд України отримує підтримку від міжнародних організацій, таких як МВФ, Світовий банк та ЄС, що надає ресурси та експертну підтримку задля реформування національної податкової системи. 2. Останні роки в Україні спостерігається зростання інституційної спроможності, що дозволяє ефективніше впроваджувати реформи та змінювати законодавчу базу. 3. Впровадження електронних сервісів для платників податків, таких як електронний кабінет платника податків, значно полегшує адміністрування податків і зменшує корупційні ризики. 4. В Україні вже є приклади успішних реформ у податковій сфері, наприклад, спрощення адміністрування ПДВ та податку на прибуток.	<i>Слабкі сторони</i> 1. Незважаючи на зусилля з боротьби з корупцією, вона все ще залишається серйозною проблемою, що перешкоджає ефективному функціонуванню податкової системи. 2. Дефіцит бюджету обмежує можливості для фінансування реформ та модернізації інфраструктури податкових органів. 3. Невизначеність у законодавстві та непередбачуваність судових рішень можуть відлякувати інвесторів та заважати довгостроковому плануванню. 4. Значна частка економічної діяльності залишається поза офіційним обліком, що знижує податкові надходження.
<i>Можливості</i> 1. Модернізація податкової системи може зробити Україну привабливішою для іноземних та вітчизняних інвесторів, сприяючи економічному зростанню. 2. Поглиблення співпраці з ЄС може забезпечити доступ до нових ринків та стимулювати модернізацію через впровадження європейських стандартів. 3. Використання новітніх технологій для підвищення ефективності адміністрування податків, зокрема штучного інтелекту та блокчейн-технологій, може значно покращити прозорість та ефективність системи. 4. Введення пільг та спрощених режимів оподаткування може стимулювати розвиток МСБ, що є ключовим драйвером економічного росту. 5. Адаптація до змін в світовій економіці, таких як перехід до зеленої економіки, створює можливості для впровадження екологічних податків та стимулювання екологічно чистих технологій.	<i>Загрози</i> 1. Поточні геополітичні конфлікти можуть негативно впливати на економічну сталість та ускладнювати проведення реформ. 2. Глобальні економічні кризи можуть вплинути на Україну через зниження попиту на експорт та обмеження доступу до міжнародних фінансових ринків. 3. Опір з боку зацікавлених груп, які виграють від існуючої системи, може перешкоджати впровадженню реформ. 4. Зменшення чисельності населення та старіння населення можуть призвести до скорочення податкової бази. 5. Інші країни, які також модернізують податкові системи, можуть стати більш привабливими для інвесторів, що створює ризик втрати конкурентних переваг.

Статистична оцінка основних елементів податкової системи є важливим інструментом для аналізу ефективності та результативності податкової політики в державі. Вона включає аналіз статей податкових надходжень, котрий дозволить зрозуміти, як податкова система впливає на систему економічних відносин, доходи бюджету, рівень життя населення та бізнес-

клімат в цілому. Далі в межах дослідження наведено аналіз податкових надходжень у Зведеному бюджеті в Україні (далі – ЗБУ), враховуючи останні дані за 2020-9 місяців 2023 рр., тобто від початку пандемії в Україні до умов сьогодення розвитку податкової системи в умовах триваючої війни рф проти нашої країни (табл. 2).

Таблиця 2. Податкові надходження Зведеного бюджету України за 2020-9 місяців 2023 рр., млн. грн., складено авторами [12]

Стаття податкових надходжень/роки	2020	2021	2022	9 місяців 2023
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	1 376 673,8	1 662 333,6	2 196 634,6	2 349 236,5
Податкові надходження	1 136 687,2	1 453 804,1	1 343 225,0	1 178 698,4
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості:	413 579,0	513 630,0	551 234,4	469 615,3
<i>Податок та збір на доходи фізичних осіб</i>	295 107,3	349 785,5	420 672,6	352 230,4
<i>Податок на прибуток підприємств, з них:</i>	118 471,8	163 844,5	130 561,8	117 384,9
Рентна плата та плата за спеціальне використання природних ресурсів, з них:	57 112,6	89 318,5	94 106,0	53 913,0
<i>Рентна плата за користування надрами</i>	50 115,1	82 231,5	88 090,4	49 462,4
Внутрішні податки на товари та послуги, з них:	554 450,4	716 789,5	582 435,3	548 602,3
<i>Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), включаючи особливий податок на операції з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами</i>	82 314,9	85 044,3	61 130,8	70 605,1
<i>Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)</i>	64 366,5	87 019,7	44 084,4	60 198,8
<i>Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування</i>	126 486,6	155 774,8	213 948,0	146 439,3
<i>Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів</i>	274 113,5	380 714,4	253 053,0	261 025,4
Місцеві податки і збори, з них:	75 686,2	89 896,6	84 305,1	73 184,0
<i>Єдиний податок</i>	38 031,0	46 282,4	47 226,1	40 245,2
Інші податки та збори, з них:	5 397,1	5 991,4	4 898,0	3 775,7
<i>Екологічний податок</i>	5 397,6	5 989,3	4 897,7	3 712,3

Тенденції змін дохідної частини ЗБУ під час воєнного стану суттєво відрізнялися від попередніх років, оскільки даний конфлікт з РФ та введений в Україні воєнний стан мають значний вплив на економіку країни. Загальна сума доходів ЗБУ за 9 місяців 2023 р. становила 2349,2 млрд грн або 50,17%, що на 811,5 млрд грн, або на 52,8% більше ніж за аналогічний період 2022 р. Станом на кінець 2022 р. частка податкових надходжень у ЗБУ склала 61,15%, що на (-30,07%) менше за аналогічний період. Питома вага податкових надходжень в загальному обсязі доходів до ЗБУ станом на кінцеву точку аналізованого періоду склала 1178,69 млрд грн. або 50,20%. Левову частку серед податкових надходжень в загальному обсязі доходів ЗБУ на останній аналізований часовий лаг становили: ПДВ – 17,34 %; ПДФО – 14,99 %; акцизний податок – 5,57 %; податок на прибуток підприємств – 5,0 %; місцеві податки та збори – 3,12 % (табл. 3) [13].

Таблиця 3. Частка податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету України за 2020-9 місяців 2023 рр., %, складено авторами [12, 13]

Стаття податкових надходжень/роки	2020	2021	2022	2023
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	100	100	100	100
Податкові надходження	82,57	87,46	61,15	50,20
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості:	30,04	30,90	25,09	19,99
Податок та збір на доходи фізичних осіб	21,44	21,04	19,15	14,99
Податок на прибуток підприємств, з них:	8,61	9,86	5,94	5,00
Рентна плата та плата за спеціальне використання природних ресурсів, з них:	4,15	5,37	4,28	2,29
Рентна плата за користування надрами	3,6	4,95	4,01	2,11
Внутрішні податки на товари та послуги, з них:	40,27	43,12	26,51	23,35
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), включаючи особливий податок на операції з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами	5,98	5,12	2,78	3,01
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	4,68	5,23	2,01	2,56
Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	9,19	9,37	9,74	6,23
Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	19,91	22,90	11,52	11,11
Місцеві податки і збори, з них:	5,50	5,41	3,84	3,12
Єдиний податок	2,76	2,78	2,15	1,71
Інші податки та збори, з них:	0,39	0,36	0,22	0,16
Екологічний податок	0,39	0,36	0,22	0,16

Структура податкової системи України демонструє чіткі закономірності, що відображають динаміку економічних процесів і пристосування до зовнішніх та внутрішніх викликів. Загальна картина податкових надходжень

свідчить про залежність бюджетних доходів від макроекономічних показників, що підкреслює важливість стійкої економічної політики. ПДФО та податок на прибуток підприємств зменшуються, відображаючи вплив економічної нестабільності на доходи населення й прибутковість МСБ, зокрема причинами чого є відтік робочої сили, релокація бізнесу, зменшення заробітних плат та зростання безробіття внаслідок війни та пандемії вплинули на зниження податкових надходжень. Внутрішні податки на товари та послуги, такі як ПДВ і акцизні збори, демонструють тенденцію до зниження через зменшення споживчого попиту та імпорту, що є наслідком кризових явищ в економіці. Зокрема, падіння податкових надходжень з вироблених в Україні товарів свідчить про зниження економічної активності та виробництва. Місцеві податки та збори також продемонстрували вектор скорочення, відображаючи демографічні зміни та виклики для регіональної економіки, що підкреслює важливість фінансової децентралізації. Рентна плата та використання природних ресурсів залежать від зовнішніх ринкових умов, зокрема цін на міжнародних ринках, що визначає закономірності в доходах від цього сегмента. Ці тенденції свідчать про необхідність комплексного підходу до формування податкової політики, яка враховує економічні, соціальні та політичні фактори.

Важливо зазначити, що реформування та модернізація податкової системи може стати поштовхом для залучення інвестицій, що є критично важливим для відновлення економіки України. Модернізована податкова система повинна бути спрямована на створення сприятливого бізнес-клімату, який стимулює інвесторів до вкладення коштів у різні галузі економіки, в т. ч. ті, які потребують невідкладної реконструкції та відновлення у зв'язку з військовими подіями. Для цього необхідно розробити чіткі податкові правила, котрі забезпечать передбачуваність і захищеність для інвесторів.

Також слід звернути увагу на регіональні диспропорції у розподілі податкового навантаження. Регіони, що зазнали значних економічних втрат через війні дії, які постійно знаходяться під обстрілами чи перебували в окупації РФ потребують особливого підходу до оподаткування. Впровадження диференційованих податкових ставок, котрі враховують специфіку кожного регіону, може стати вирішенням даної проблеми та сприяти економічному відновленню.

Екологічні виклики, з якими стикається Україна, також мають бути враховані при модернізації податкової системи. Впровадження екологічних податків та стимулювання екологічно чистих технологій може стати важливим кроком до сталого розвитку. Екологічні податки не лише допоможуть зменшити негативний вплив на навколишнє середовище, але й стануть додатковим джерелом доходів для ЗБУ. Цей аспект особливо актуальний в контексті виконання Україною цілей сталого розвитку до 2030 року.

Податкова система держави може зазнавати змін внаслідок економічних реформ або змін у законодавстві, котрі спрямовані на покращення її ефективності та зменшення рівня тіньової економіки. Тому неможливо оминути увагою той факт, що багато дискусій ведеться щодо проекту реформи «10-10-10» [14]. Концепція податкової реформи «10-10-10» в Україні

передбачає спрощення податкової системи шляхом встановлення єдиної ставки 10% для 3 основних податків: податку на прибуток підприємств, ПДФО та ПДВ. Основні цілі реформи включають виведення бізнесу з тіні, залучення інвестицій та зменшення рівня безробіття в країні. Водночас, проект стикається з критикою через потенційні бюджетні втрати, ризики інфляції та виклики у збереженні соціальних гарантій. На даний момент реформа знаходиться на стадії обговорення в уряді та Верховній Раді України й активно обговорюється з експертами, бізнесом та громадськістю.

Крім того, глобалізація та технологічний прогрес також диктують умови. З'являються нові форми бізнесу та електронної комерції, котрі потребують відповідної регуляції податкової системи до цифрових реалій. Цифровізація податкової системи дозволить зменшити тіньовий сектор економіки, підвищити прозорість та ефективність збору податків. Розквіт цифрової економіки відкриває нові можливості для наповнення ЗБУ. Введення податків на цифрові послуги та платформи забезпечить додаткові доходи, особливо в умовах збільшення онлайн-торгівлі та надання цифрових послуг. Тут актуальним є дослідження Глобальних ініціатив ОЕСР Pillar 1 та Pillar 2 та можливості їх впровадження в національну податкову політику [15]. Pillar 1 є частиною масштабної ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) щодо оподаткування цифрової економіки, відомої як Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting (далі – BEPS). Ця ініціатива спрямована на вирішення проблем, що виникають через зміни у глобальній економіці та появу цифрових бізнес-моделей, які дозволяють транснаціональним компаніям (далі – ТНК) мінімізувати податкові зобов'язання. Pillar 1 передбачає зміну принципів розподілу прав на оподаткування між країнами та впровадження нових правил для розподілу прибутків і оподаткування великих ТНК, зокрема цифрових «гігантів». Pillar 2 є другою частиною (так званим «стовпом») глобальної ініціативи ОЕСР щодо оподаткування цифрової економіки BEPS. Мета Pillar 2 полягає в запровадженні мінімального рівня корпоративного податку для ТНК, щоб запобігти агресивному податковому плануванню, котре дозволяє великим корпораціям знижувати податкові зобов'язання шляхом переміщення прибутків у низькоподаткові юрисдикції. Під Pillar 2 розуміється встановлення глобального мінімального рівня корпоративного податку, відомого як Global Anti-Base Erosion (GloBE), що дозволяє країнам оподатковувати прибутки своїх резидентів, якщо вони оподатковуються нижче мінімального рівня в інших юрисдикціях. Pillar 1 та Pillar 2 є важливими кроками у напрямку модернізації міжнародної податкової політики держави, спрямованим на вирішення проблем, пов'язаних з цифровою економікою. Запропоновані зміни повинні забезпечити більш справедливий розподіл податкових прав і підвищити прозорість у глобальному бізнес-середовищі. Однак для ефективної реалізації Pillar 1 й Pillar 2 необхідно забезпечити координацію між країнами, узгодженість у підходах та готовність до імплементації нових правил у національні законодавства.

Зважаючи на вищезазначене, модернізація податкової системи України є надзвичайно важливим завданням, що вимагає комплексного, уніфікованого

підходу та скоординованих дій усіх зацікавлених сторін (як платників податків, так і податкових органів). Необхідно забезпечити баланс між фіскальними потребами держави та економічними інтересами громадян і бізнесу.

Нижче наведено ключові стратегічні напрями, які можуть стати основою для успішного реформування й модернізації національної податкової системи.

1. Спрощення податкового адміністрування:

- Впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації податкових процесів, таких як оновлення програмних продуктів для подання декларацій, реєстрація платників податків та контроль за сплатою податків. Це знизить адміністративне навантаження на бізнес і населення та зменшить можливості для корупції.

- Скорочення кількості податків / зборів та уніфікація податкових ставок задля зменшення складності та підвищення резильєнтності податкової системи. Також це дозволить бізнесу краще планувати фінансові потоки та знизить витрати на дотримання податкових вимог.

- Розширення можливостей електронного кабінету платника податків та впровадження онлайн-платформ для швидкого та зручного спілкування платників податків з податковими органами.

2. Зміцнення фіскальної стабільності та розширення податкової бази:

- Впровадження заходів для зниження частки тіньової економіки, таких як посилення контролю за готівковими розрахунками, розширення використання безготівкових платежів та стимулювання легалізації праці через зниження податкового навантаження на фонд заробітної плати.

- Зниження податкового навантаження на МСБ, що стимулює їх розвиток та підвищує конкурентоспроможність на ринку. Це також сприятиме збільшенню офіційної зайнятості та підвищенню доходів населення.

- Перегляд ставок та підвищення податкової справедливості для різних категорій населення, з урахуванням диференціації доходів та витрат громадян.

3. Посилення транспарентності та підзвітності податкової системи:

- Встановлення чітких стандартів контролю за діяльністю податкових органів, запровадження незалежних аудитів та регулярних звітів для підвищення довіри до податкової системи.

- Проведення інформаційних кампаній та консультацій задля підвищення рівня обізнаності населення про податкові зобов'язання та нюанси в сплаті певних видів податків що притаманні конкретному платнику податків.

- Встановлення чітких механізмів захисту прав платників податків, включаючи процедури оскарження рішень податкових органів та забезпечення прозорості перевірок.

4. Залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання країни:

- Запровадження додаткових пільг для залучення інвестицій у пріоритетні сектори економіки, такі як ІТ, агропромисловий комплекс, енергетика та інфраструктура.

- Введення податкових стимулів для підтримки інноваційних проектів, стартапів та науково-дослідних розробок.

- Запровадження спеціальних режимів оподаткування для МСБ, що дозволять знизити витрати на ведення бізнесу та стимулювати його розвиток в умовах повоєнного стану.

5. Реформування податкового законодавства та регулювання:

- Гармонізація податкового законодавства з європейськими стандартами та міжнародними практиками, що сприятиме інтеграції України в глобальний економічний / фінансовий простір.

- Забезпечення гнучкості податкового законодавства для своєчасної реакції на зміни в економічному середовищі та світових трендах.

- Введення екологічних податків для стимулювання екологічно відповідального бізнесу та зниження негативного впливу на навколишнє середовище в контексті забезпечення вимог зеленої економіки.

- Підготовка Національної стратегії доходів на період 2024-2030 рр., що є важливим завданням для Міністерства фінансів України. Даний документ має служити стратегічним маяком, що відповідає вимогам Меморандуму про економічну та фінансову політику з МВФ [16], спрямованим на забезпечення макроекономічної стабільності, ефективного управління державними фінансами та сталого економічного розвитку країни. Стратегія повинна враховувати сучасні виклики, що стоять перед Україною, зокрема, економічні наслідки повномасштабного вторгнення РФ, необхідність відновлення та модернізації економіки, а також посилення соціальної підтримки населення.

6. Цифровізація та інноваційні підходи в оподаткуванні:

- Використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості фінансових транзакцій та зменшення можливостей для податкових махінацій. Відповідно до цього першочерговими завданнями визначено: модернізацію контакт-центру ДПС, створення інтерактивної навчальної бази для платників та податківців, зручний та зрозумілий дизайн е-кабінету платника податків, підвищення рівня культури добровільного декларування, впровадження Smart ФОП, е-аудиту (SAF-T) та е-акцизу, СОД РРО, автоматизацію роботи з Big Data для аналізу ризиків трансфертного ціноутворення (ТЦУ), імплементацію CRS і автоматичного обміну міждержавними звітами (CbC) тощо [17].

- Використання нових інноваційних аналітичних інструментів для прогнозування податкових надходжень та виявлення потенційних ризиків.

- Розвиток електронного урядування для спрощення процедур взаємодії між платниками податків та державою.

7. Впровадження антикорупційних заходів:

- Введення незалежних комісій та контролю задля зменшення корупційних ризиків.

- Забезпечення відкритості й прозорості у прийнятті рішень та їх виконанні, зокрема через публікацію звітів та відкритих даних.

- Забезпечення високого рівня професійної підготовки співробітників податкових органів для підвищення ефективності їх роботи та зниження можливостей для зловживань.

Висновки. Стратегічні напрями урядовців та нормотворців щодо модернізації податкової системи України повинні бути спрямовані на створення прозорої та адаптивної системи, що враховує сучасні

виклики та загрози. Важливо забезпечити баланс між фіскальними потребами держави та економічними інтересами платників податків. Застосування запропонованих реанімаційних заходів задля удосконалення та формування податкової системи, дозволить вітчизняній економіці функціонувати безперебійно й з мінімальними втратами для населення.

Перспективи подальших досліджень окресленої проблематики вбачаємо в розробленні проекту Стратегії розвитку податкової політики на середньострокову перспективу, що є важливим етапом у вдосконаленні фінансової системи держави, котра повинна бути гнучкою до змін у світовій економіці та технологічному середовищі. Це дозволить створити ефективну та справедливую податкову систему, яка сприятиме економічному зростанню та соціальному розвитку. По-перше, важливо провести детальний аналіз поточної податкової системи, зокрема ефективності збору податків, податкового навантаження на різні галузі економіки та соціальні групи, а також рівня справедливості оподаткування. По-друге, варто звернути увагу на міжнародний досвід, зокрема найкращі практики розвинених країн і питання уникнення подвійного оподаткування в умовах глобалізації. Третім важливим аспектом є економічний вплив податкової політики, включаючи зв'язок між податковими стимулами та економічним ростом, а також роль податків у підтримці малого та середнього бізнесу. Наостанок, варто розробити систему моніторингу та оцінки, що включає показники ефективності та механізми зворотного зв'язку з платниками податків.

1. Гречко А. В. Перспективи реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції. Економіка та управління національним господарством. 2016. № 3. С. 60–70.

2. Мережко С. П., Ушолік Н. Р., Лизунова О. М. Порівняльний аналіз податкових систем зарубіжних країн та України. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandso-ciety.in.ua/index.php/journal/article/view/282>

3. Селіванова Н. М., Химич Р. В. Порівняльний аналіз податкових систем зарубіжних країн та України. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 18. С. 202–206.

4. Варналій З. С. Податкова система України: інституціонально-функціональна структура та шляхи модернізації. Економічний дискурс: Міжнародний науковий журнал. 2018. Випуск № 2. С. 15–24.

5. Дем'янишин В. Сучасні вектори реформування управління державними фінансами в умовах модернізації фінансового механізму та фінансової системи України. Світ фінансів. 2021. Вип. 2. С. 51–65. doi:10.35774/sf2021.02.051

6. Костишин Н., Яковець Т. Обліково-податкова система в умовах воєнного стану: як діяти та, які наслідки. Вісник економіки. 2022. Вип. 2. С. 99–110. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.99>

7. Лещенко Р. М. Суть та поняття податкової системи України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2021. Випуск 6. С. 96–103. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.16>

8. Kostyshyn N., Yakovets T. (2022) Oblikovo-podatкова systema v umovakh voiennoho stanu: yak diiati ta, yakі naslidky [Accounting and taxing system in conditions of the state of war: how to act and what the consequences]. Visnyk ekonomiky Herald of Economics, 2, 99–110. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.99>

9. Nesterenko O. P., Demydenko L. M., Reinska V. B., Volkova M. V. Податкова система України: від квазі-ліберальної ретроспективи до неоліберальної перспективи? Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2021. № 1(32). С. 360–370. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200579>

10. Петруха Н. М., Тітова І. А. Податкові ініціативи місцевих органів влади. Драйвери інновацій в економіці та фінансах: глобальні виклики та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих дослідників, м. Київ, 27 жовт. 2021 р.; КНЕУ. Київ, 2021. С. 136–138.

11. Богдан І. В., Коноваленко Д. В., Петруха С. В., Свиридовська А. О. Оцінка фіскального балансу України за міжнародними стандартами ESA 2010 та GFSM 2014. Наукові праці НДФІ. 2020. № 1 (90). С. 14–27. <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.01.020>
12. Національний банк України. Макроекономічні показники. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#4>
13. Міністерство фінансів України. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень – вересень 2023 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582
14. Як планує рятувати економіку заступник голови ОП Ростислав Шурма. URL: <https://forbes.ua/inside/ya-prikhnilnik-radikalnikh-podatkovikh-zmin-yak-planue-ryatuvati-ekonomiku-zastupnik-golovi-op-rostislav-shurma-intervyu-16082022-7719>
15. GIZ. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nimecke-tovarstvo-mizhnarodnogo-spivrobotnictva-giz>
16. Меморандум про економічну та фінансову політику. Лист про наміри та Меморандум про економічну і фінансову політику від 19 червня 2023 року. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Lol_MEFP_Ukraine_2023-06-19_.pdf
17. В Україні хочуть запустити концепцію «Податкова у смартфоні». URL: https://biz.ligazakon.net/news/217009_v-ukrain-khochut-zapustiti-kontseptsyu-podatкова-u-smartfon.

1. Grechko A. V. (2016). Prospects for Reforming the Tax System of Ukraine under Conditions of European Integration [Perspektyvy reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy v umovakh ievrointehratsii]. *Ekonomika ta upravlinnya naczionalnim gospodarstvom*, Vol. 3, pp. 60-70.
2. Merezhko S., Usholik N., Lyzunova O. (2021). Comparative analysis of tax systems of foreign countries and Ukraine. [Porivnial'nyj analiz podatkovykh system zarubizhnykh krain ta Ukrainy], *Economy and Society*, Vol. (25), Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-76>
3. Selivanova N.M., Khymych R.V. (2017). Comparative analysis of the taxation systems of foreign countries and Ukraine [Porivnial'nyj analiz podatkovykh system zarubizhnykh krain ta Ukrainy], *Black sea economic studies*, Vol. 18, pp. 202-206.
4. Varnalii Z. Tax system of Ukraine: institutional and functional structure and ways of modernization. [Podatkova systema Ukrainy: instytutsional'no-funktsional'na struktura ta shliakhy modernizatsii], *Economic discourse*, Vol. 2, pp. 15–24.
5. Demianyshyn V. (2021). Modern vectors of reforming public finance management in the context of modernization of the financial mechanism and financial system of Ukraine [Suchasni vektory reformuvannia upravlinnia derzhavnymy finansamy v umovakh modernizatsii finansovoho mekhanizmu ta finansovoi systemy Ukrainy], *World of Finance*, Vol. 2, pp. 51-65. , Available at: [doi:10.35774/sf2021.02.051](https://doi.org/10.35774/sf2021.02.051)
6. Kostyshyn N., Yakovets T. (2022). Accounting and taxing system in conditions of the state of war: how to act and what the consequences [Oblikovo-podatkova systema v umovakh voiennoho stanu: yak diiaty ta, yaki naslidky]. *Herald of Economics*, Vol. 2, pp. 99–110, Available at: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.99>
7. Leshchenko R.M. The essence and concept of the tax system of Ukraine [Sut' ta poniattia podatkovoi systemy Ukrainy], Vol. 6, pp. 96–103. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.16>
8. Kostyshyn N., Yakovets T. (2022). Oblikovo-podatkova systema v umovakh voiennoho stanu: yak diiaty ta, yaki naslidky [Accounting and taxing system in conditions of the state of war: how to act and what the consequences]. *Visnyk ekonomiky Herald of Economics*, 2, 99–110. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.99>
9. Nesterenko O. P., Demydenko L. M., Reinska V. B., Volkova M. V. (2021). Tax system of Ukraine: from quasi-liberal retrospective to neoliberal perspective? [Podatkova systema Ukrainy: vid kvazi-liberal'noi retrospektyvy do neoliberal'noi perspektyvy?] *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol.1(32), pp. 360–370. <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v1i32.200579>
10. Перпыха Н. М., Тирова І. А., Петруха Н., Титова І. (2021). Tax initiatives of local government bodies [Podatkovi iniitsiatyvy mistsevykh orhaniv vlady], *Drivers of innovation in the economy and finance: global challenges and prospects: materials of the International scientific and practical conference of young researchers*, Kyiv, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, pp.136-138.
11. Bohdan I., Konovalenko D., Petrukha S., Sviridovska A. (2020). Estimation of Ukraine's fiscal balance in compliance with ESA-2010 and GFSM-2014 international standards [Otsinka fiskal'noho bal-

ansu Ukrainy za mizhnarodnymy standartamy ESA 2010 TA GFSM 2014], RFI Scientific Papers, Vol.1, pp. 14-27. <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.01.020>

12. National Bank of Ukraine. (2023). Macroeconomic Indicators, Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#4>

13. Ministry of Finance of Ukraine. (2023). Consolidated budget figures for January - September 2023, Available at: https://mof.gov.ua/en/budget_2023-582

14. How Rostislav Shurma, Deputy Chairman of the Presidential Office, plans to save the economy, Available at: <https://forbes.ua/inside/ya-prikhilnik-radikalnikh-podatkovikh-zmin-yak-planue-ryatuvati-ekonomiku-zastupnik-golovi-op-rostislav-shurma-intervyu-16082022-7719>

15. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d). GIZ, Available at: <https://mof.gov.ua/uk/nimecke-tovarisstvo-mizhnarodnogo-spivrobitnictva-giz>

16. Ministry of Finance of Ukraine. (2023a). «IMF-Ukraine: Letter of Intent and Memorandum for Economic and Financial Policy», Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Lol_MEFP_Ukraine_2023-06-19_.pdf

17. Liga zakon. (2023). In Ukraine, they want to launch the concept of «Tax in a smartphone», Available at: https://biz.ligazakon.net/news/217009_v-ukran-khochut-zapustiti-kontseptsyu-podatkova-u-smartfon